

De Stijl en Gerrit Rietveld

Deze les hoort bij het boek *Een stoel van niks?*, geschreven door Rian Visser in de serie *Terugblikken van* Uitgeverij Delubas. *Een stoel van niks?* draait om de kunst van begin 20e eeuw.

Doel: leerlingen bekend maken met de kunst van De Stijl

Leeftijd: bovenbouw basisonderwijs, onderbouw voortgezet onderwijs

Jurgen en zijn vriend Guido kopen op een rommelmarkt een vreemde stoel. Zou het een echte Rietveld kunnen zijn? Zijn ze dan rijk? Of is het gewoon een stoel van niks...?

ISBN 97890 530 345 9, Meer info op www.rianvisser.nl

Tip: u kunt ook pagina's van deze les printen om leerlingen zelfstandig te laten lezen.

Inhoud

Wat is De Stijl? 2

Hoe ziet een kunstwerk van

De Stijl eruit? 3

Industrialisatie 4

Gerrit Rietveld 5

Rietveld-Schröderhuis 6

Fragment uit *Een stoel van niks?* 7

Abstracte kunst 10

Abstracte compositie 11

Stoelen 15

Houtbewerking 16

Handige sites, meer weten 17

De Stijl en Gerrit Rietveld

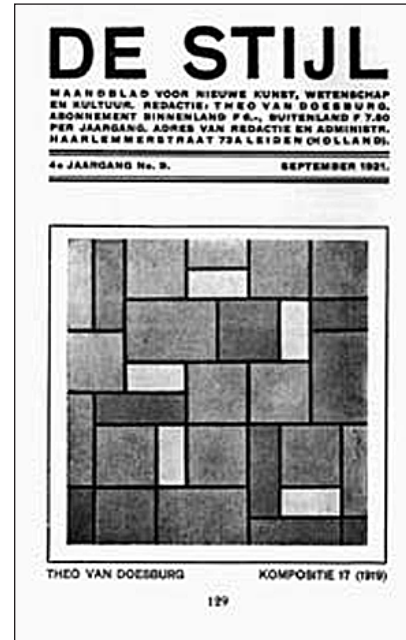
Wat is De Stijl?

De Stijl is een Nederlandse kunststroming, die begon in 1917, toen kunstenaar Theo van Doesburg een tijdschrift oprichtte met die naam.

Voor dat tijdschrift vroeg Theo diverse kunstschilders, meubelontwerpers, vormgevers en architecten om artikelen te schrijven en te vertellen over hun werk.

Een aantal kunstenaars deed mee met het tijdschrift, maar eigenlijk was De Stijl niet echt een vaste groep. Er was ook vaak ruzie tussen de verschillende kunstenaars, omdat ze het niet met elkaar eens waren.

Kunstenaars die tot De Stijl gerekend worden zijn onder anderen Gerrit Rietveld, Theo van Doesburg en Piet Mondriaan.

Tijdschrift De Stijl

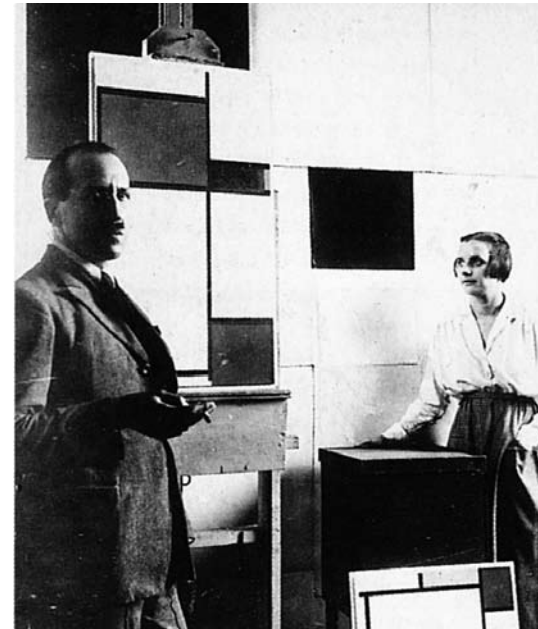

Roodblauwe stoel

ISBN 97890 530 345 9

Meer info op www.rianvisser.nl

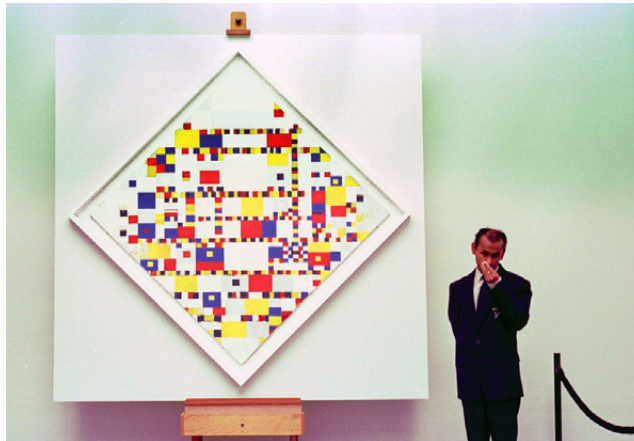
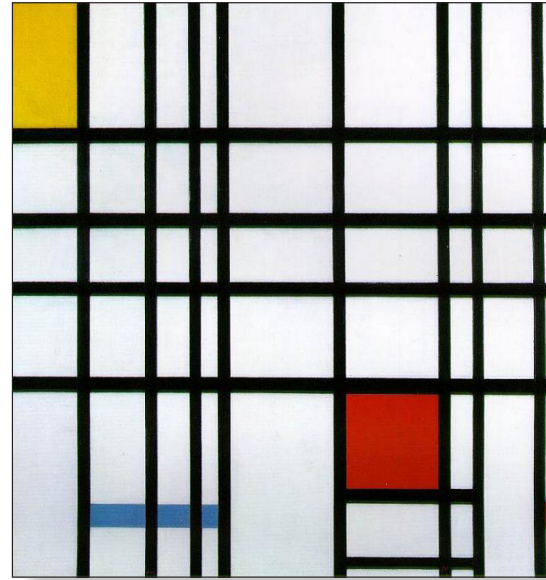
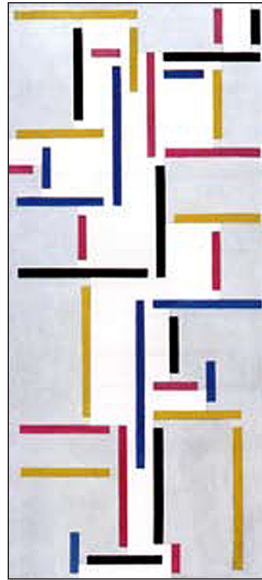
Piet Mondriaan: een bekend kunstenaar van De Stijl.

De Stijl en Gerrit Rietveld

Hoe ziet een kunstwerk van De Stijl eruit?

Enkele belangrijke kenmerken zijn:

- vaak gebruik van de primaire kleuren blauw, rood en geel en de nietkleuren wit, grijs en zwart.
- vaak gebruik van geometrische vormen, zoals vierkant, rechthoek, cirkel en rechte lijn.
- de natuur dient wel als voorbeeld, maar wordt niet nageschilderd. Kunst is geen kopie van de werkelijkheid, maar moet harmonie uitbeelden.

ISBN 97890 530 345 9

Meer info op www.rianvisser.nl

De Stijl en Gerrit Rietveld

Industrialisatie

Om te begrijpen hoe vernieuwend de vormgeving van De Stijl was, is het belangrijk om te weten hoe mensen in het begin van de twintigste eeuw in de stad leefden.

Door de industrialisatie aan het einde van de 19e eeuw trokken veel mensen naar de fabrieken in de stad. De woonomstandigheden waren vaak erbarmelijk. Arme mensen woonden dikwijls in vochtige kelders, waar weinig frisse lucht was en veel te weinig ruimte.

Architecten en ontwerpers wilden het leven voor deze mensen beter maken door goedkope huizen en meubels te ontwerpen. Ze zochten daarvoor naar nieuwe vormen, nieuwe materialen en snellere manieren om gebouwen en meubels te maken.

Normaal interieur rond 1900

Interieur ontworpen door Gerrit Rietveld

ISBN 97890 530 345 9

Meer info op www.rianvisser.nl

De Stijl en Gerrit Rietveld

Gerrit Rietveld

Gerrit Rietveld werd geboren in Utrecht in 1888 en stierf daar ook in 1964. Hij was meubelmaker en architect.

De vader van Gerrit was ook meubelmaker en van hem leerde Gerrit het vak. In 1918 begon Gerrit in een eigen werkplaats voor zichzelf.

Het bekendste werk van Gerrit Rietveld is de 'roodblauwe' stoel uit 1918. De eerste die hij maakte was van ongeverfd hout. Later heeft Rietveld hem in allerlei kleuren gemaakt en het ontwerp nog iets aangepast. Het beroemdst is de stoel geworden in zwart, rood, blauw en geel.

Roodblauwe stoel

ISBN 97890 530 345 9

Meer info op www.rianvisser.nl

De Stijl en Gerrit Rietveld

Rietveld-Schröderhuis

Dit huis ontwierp Rietveld in 1923 in Utrecht voor mevrouw Truus Schröder.

Hij gebruikte de muren om de ruimte te verdelen in halfopen kamers, die met schuifwanden groter en kleiner gemaakt konden worden.

Er zijn veel balkons en ramen, zodat het huis ook naar buiten toe heel open is. Dit huis is echte ruimtekunst.

ISBN 97890 530 345 9

Meer info op www.rianvisser.nl

De Stijl en Gerrit Rietveld

Fragment uit *Een stoel van niks?*

Jurgen en Guido gaan naar het Centraal Museum om uit te zoeken of de stoel die ze op de rommelmarkt hebben gekocht een echte Rietveld is. Ze bezoeken een tentoonstelling over De Stijl.

Lees een stukje uit:
Een stoel van niks?

Tip: u kunt ook pagina's van deze les printen om leerlingen zelfstandig te laten lezen.

7 Wat stelt dat nou voor?

Even later gaan ze een groot bakstenen gebouw binnen. 'Zo, twee jongens alleen op stap,' zegt de vrouw achter de kassa enigszins verbaasd. 'Jullie komen zeker voor de tentoonstelling over de Romeinen. 'Dan moet je de trap op en linksaf.' 'Nee, we komen voor Rietveld,' zegt Jurgen. 'Dat is hier beneden,' wijst ze vriendelijk. 'Als jullie wat willen vragen, dan spreek je maar een van de suppoosten aan, hoor.' Jurgen wil de gang naar de tentoonstelling inlopen, maar Guido trekt hem aan zijn mouw. 'Laten we eerst in de museumwinkel kijken. Er liggen allerlei dingen van De Stijl.' 'We gaan geen souvenirs kopen hoor,' grapt Jurgen. 'Nee, kijk!' Guido neemt hem mee naar de boeken en trekt het boek *Rietveldmeubels om zelf te maken* uit de kast. Hij bladert erin en zoekt snel de bouwtekening op van de rood-blauwe stoel. Hardop leest hij: 'Rietveld gebruikte massief beukenhout of platanenhout voor de balken en ook voor de rugleuning en zitting. Tegenwoordig kan elk hout dat scheurvast is gebruikt worden. Voor de rugleuning en zitting kunt u het beste multiplex gebruiken.' Triomfantelijk kijkt Guido hem aan. 'In 1918 hadden ze nog geen multiplex,' zegt Jurgen. 'Dus als onze rugleuning en zitting daarvan gemaakt zijn, is het geen echte. En als ze van massief hout zijn, dan...'

ISBN 97890 530 345 9
Meer info op www.rianvisser.nl

De Stijl en Gerrit Rietveld

Guido kijkt Jurgen met fonkelende ogen aan. '...dan kán het een echte zijn,' vult hij aan.

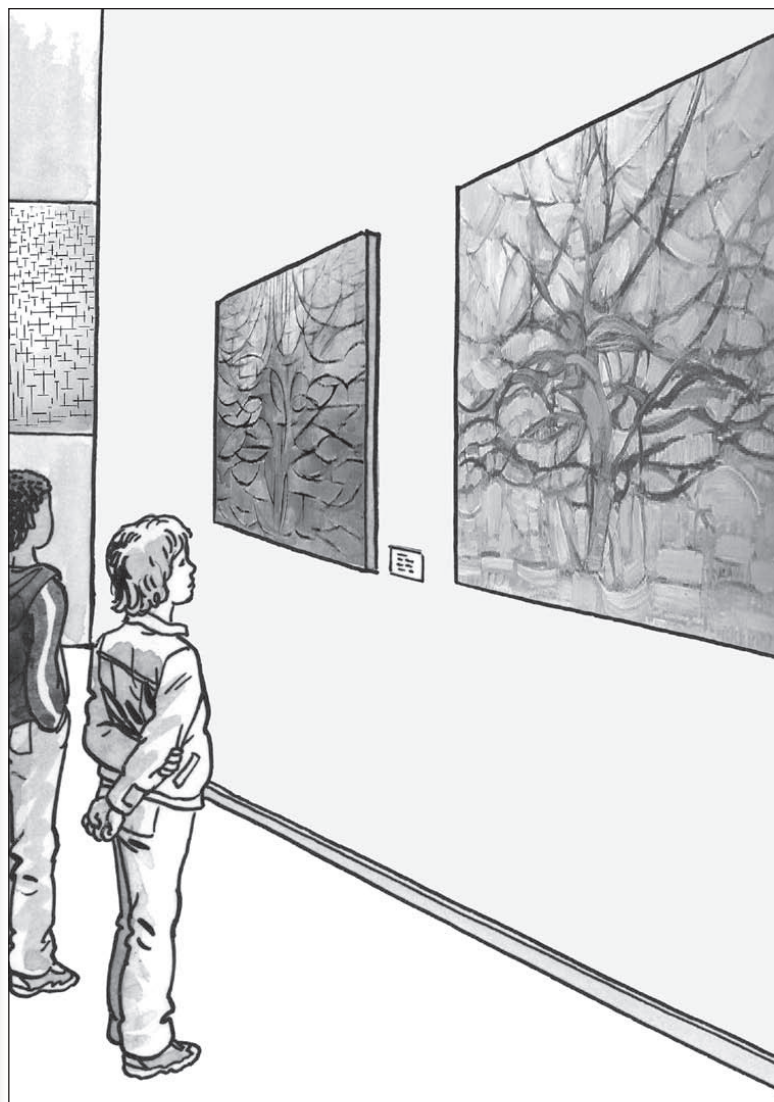
'Maar dat hoeft natuurlijk niet,' zegt Jurgen. 'Het is nog geen bewijs.' Guido zet het boek terug in het schap en samen slaan ze het gangpad in naar de tentoonstelling.

In de eerste zaal staan verschillende meubels, zoals stoelen, krukjes, kastjes en een bureau. Een eromheen gespannen touwtje geeft aan dat de stoelen niet bedoeld zijn om op te zitten. Het is vreemd, denkt Jurgen, om naar meubels te kijken alsof het kunstvoorwerpen zijn. Het lijkt alsof hij in een meubelzaak rondloopt, waarin je niets mag uitproberen of kopen. Op de bordjes staan geen prijzen, maar jaartallen, titels en namen van kunstenaars.

In de volgende zaal hangen een paar schilderijen van een boom. *Piet Mondriaan* staat er op het bordje. Jurgen ziet dat het een serie is. Op het eerste schilderij is de boom gewoon geschilderd. Ernaast hangt een schilderij van dezelfde boom, maar deze keer is hij vooral met rechte en gebogen lijnen getekend. Op het schilderij daarnaast is de boom bijna niet meer herkenbaar. Jurgen ziet alleen vlakken en lijnen. Als je niet wist dat het een boom moest voorstellen, dan zou je het niet zien. Blijkbaar vond Mondriaan die boom niet echt belangrijk, maar ging het hem om iets anders. Het is alsof hij de boom steeds eenvoudiger wilde maken, tot er alleen nog maar verticale en horizontale lijnen overbleven.

Als Jurgen zich omdraait ziet hij dat zijn vriend ook voor een schilderij van Mondriaan staat. Het is een wit doek met zwarte lijnen en een geel vlakje.

'Dat is een ondergaande zon,' zegt Jurgen. 'Dat zie je toch zo?'

ISBN 97890 530 345 9

Meer info op www.rianvisser.nl

De Stijl en Gerrit Rietveld

Guido grinnikt. 'O, ik dacht dat het een banaan op een fruitschaal was.'

De suppoost volgt hen argwanend als ze giebelend naar de volgende zaal lopen. Daar hangt net zo'n serie als van die boom, maar nu begint het met een mens. *Ritme van een Russische dans* leest Jurgen op het bordje. De schilder is Theo van Doesburg. Het is grappig om op de schetsen te zien hoe de afbeelding stapje voor stapje eenvoudiger wordt, tot er alleen nog maar lijntjes overblijven. Ze zijn allemaal even dik, maar verschillend van lengte. Jurgen zet een pasje naar achter en dan weer naar voor.

'Wat doe je?' vraagt Guido. 'Denk je soms dat het een soort dansles is?'

Jurgen grinnikt. 'Het is net alsof die lijntjes bewegen. Steeds gaan mijn ogen van het ene lijntje naar het andere, net zoals je naar iemand kijkt die danst.'

'Ja, grappig!' Guido maakt een maf dansje, maar als hij ziet dat de suppoost zijn walkietalkie uit zijn broekzak haalt, houdt hij snel op. 'Kom,' fluistert Jurgen en duwt tegen Guido's rug. 'Straks worden we nog weggestuurd. Laten we die stoel gaan zoeken.'

In de volgende zalen nemen ze nauwelijks de tijd om iets te bekijken. Eindelijk komen ze bij een zaal die aan Gerrit Rietveld gewijd is. Op een groot podium midden in de ruimte staat de rood-blaue stoel. Je kunt er aan alle kanten rond lopen.

'Tja,' zucht Guido, nadat ze er allebei een paar keer spiedend omheen geslopen zijn. 'Wat nu? Zie jij iets bijzonders?'

'Ik weet het niet. Versta jij een beetje Duits?' vraagt Jurgen, die een bordje bestudeert.

ISBN 97890 530 345 9

Meer info op www.rianvisser.nl

De Stijl en Gerrit Rietveld

Abstracte kunst

De kunstenaars van De Stijl werkten vaak abstract. De natuur diende wel als voorbeeld, maar werd niet nageschilderd. Kunst was geen kopie van de werkelijkheid, maar moest harmonie uitbeelden.

Hieronder zie je een serie schilderijen van Piet Mondriaan. Zie je hoe de boom langzaam verandert in lijnen en vlakken?

ISBN 97890 530 345 9

Meer info op www.rianvisser.nl

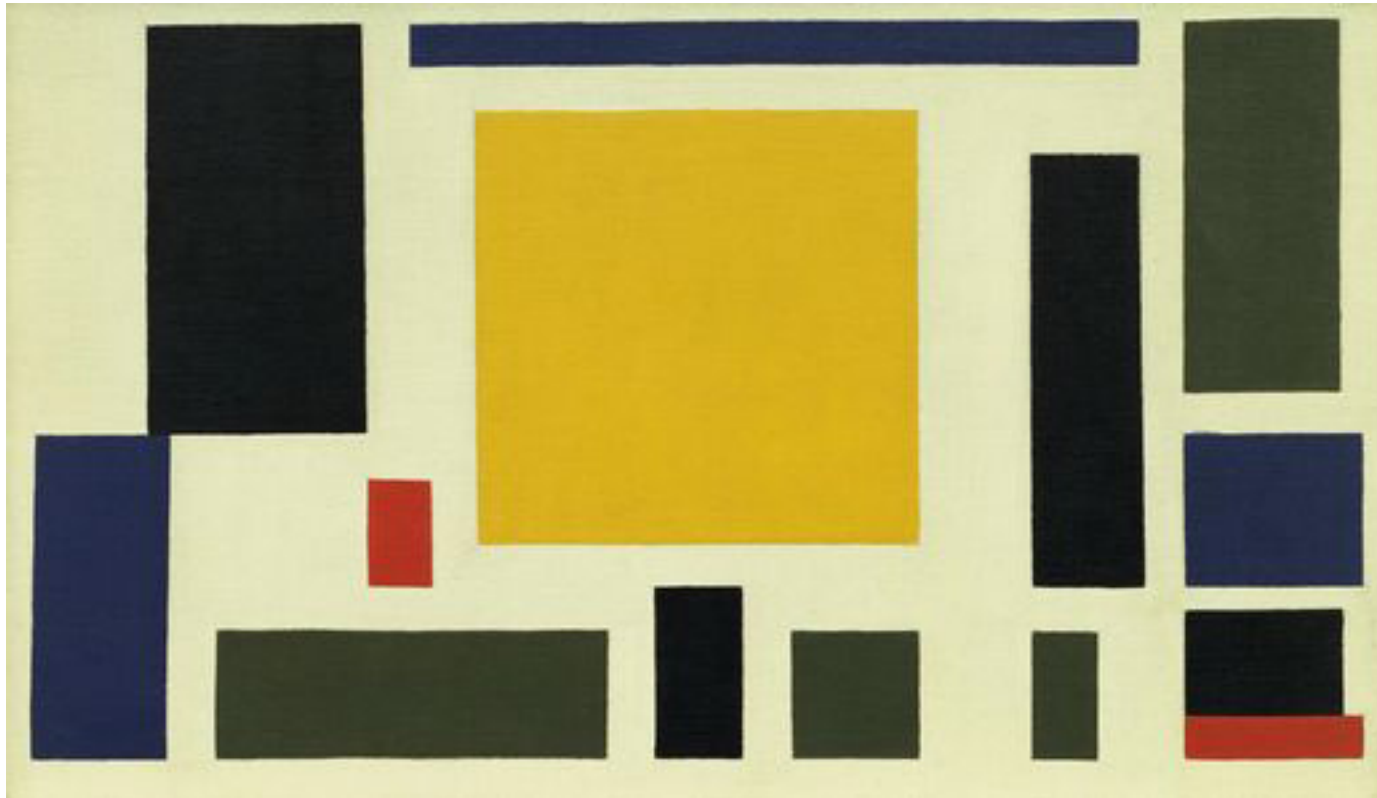

De Stijl en Gerrit Rietveld

Abstracte compositie

Dit is een schilderij van Theo van Doesburg. Wat zie jij erin?

Raad eens en ga dan naar de volgende pagina.

ISBN 97890 530 345 9

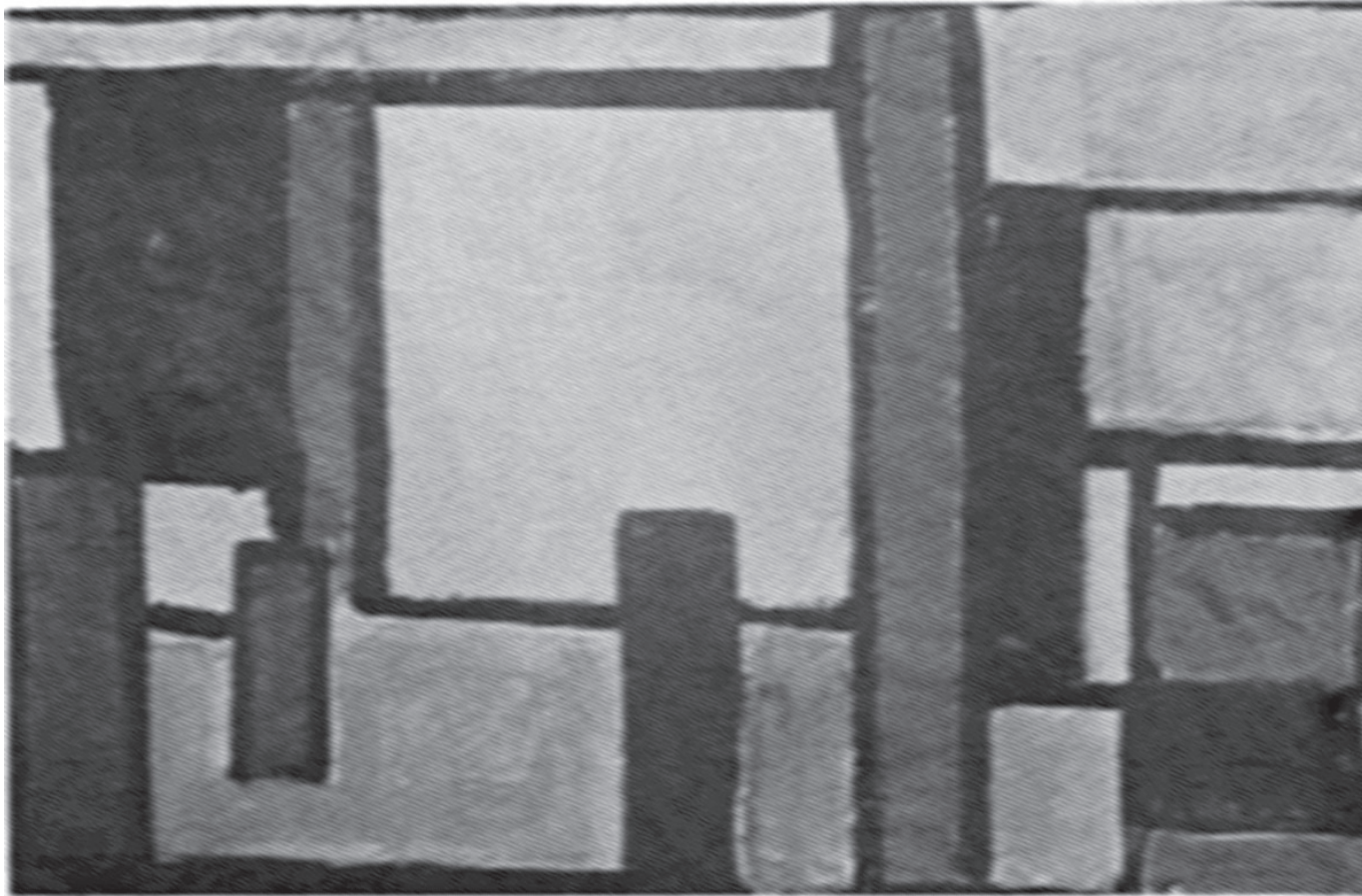
Meer info op www.rianvisser.nl

De Stijl en Gerrit Rietveld

Dit is een schets voor het schilderij van Theo van Doesburg.

Zie je al wat het is? Raad nog een keer en ga dan naar de volgende pagina.

ISBN 97890 530 345 9

Meer info op www.rianvisser.nl

De Stijl en Gerrit Rietveld

Dit is een nog eerdere schets voor het schilderij van Theo van Doesburg.
Nu zie je vast wel wat het is. Kijk maar op de volgende pagina.

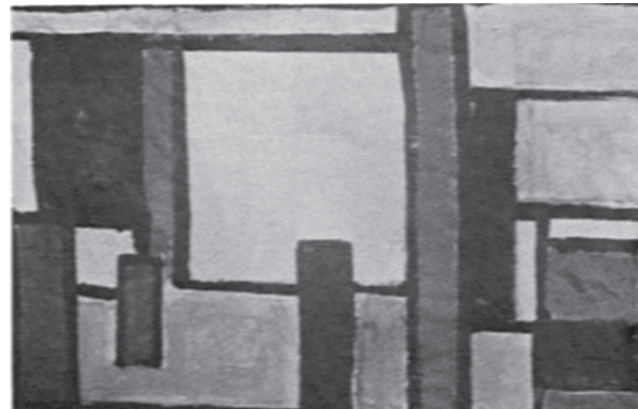
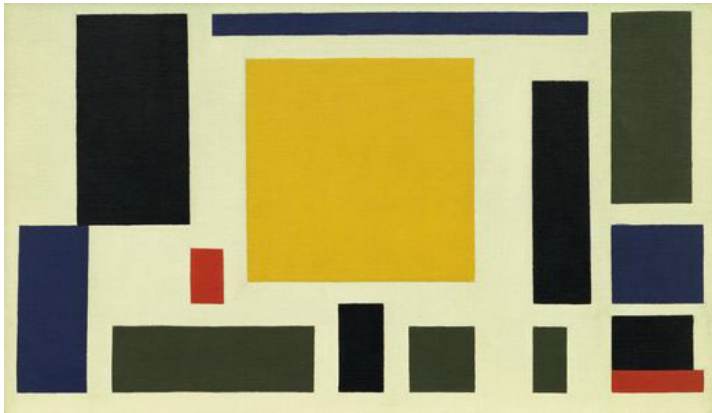
ISBN 97890 530 345 9

Meer info op www.rianvisser.nl

De Stijl en Gerrit Rietveld

Het schilderij van Theo van Doesburg heet Compositie VIII (De koe).
Nu begrijp je waarom!

ISBN 97890 530 345 9

Meer info op www.rianvisser.nl

De Stijl en Gerrit Rietveld

Stoelen

Hieronder zie je een paar stoelen van Gerrit Rietveld.
Welke vind jij het mooist en waarom?

Berlijnse stoel

Kinderstoel

Zigzagstoel

Roodblauwe stoel

Kubusstoel

ISBN 97890 530 345 9

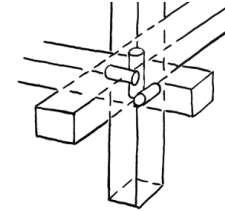
Meer info op www.rianvisser.nl

De Stijl en Gerrit Rietveld

Houtbewerking

In *Een stoel van niks?* lees je hoe Gerrit Rietveld werkte. Jurgen en Guido gaan ook bij een echte meubelrestaurator op bezoek die net een stoel van Gerrit Rietveld aan het restaureren is.

ISBN 97890 530 345 9

Meer info op www.rianvisser.nl

De Stijl en Gerrit Rietveld

Handige sites

entoen.nu

Deze website is bedoeld voor alle geïnteresseerden in de Nederlandse cultuur en geschiedenis, en in het bijzonder voor leerlingen en docenten in bovenbouw basisonderwijs en onderbouw voortgezet onderwijs. De vijftig vensters worden in woord en beeld gepresenteerd.

www.rianvisser.nl

Op deze site lees je meer over *Een stoel van niks?*, een boek met een spannend verhaal over de De stijl en Gerrit Rietveld voor 8 jaar en ouder.

www.delubas.nl

Educatieve uitgeverij van serie *Terugblikken*. De serie bestaat uit 50 leesboeken en 10 prentenboeken die elk gaan over één van de vijftig vensters van de geschiedenis canon van Nederland.

www.peternuyten.nl

Website van de illustrator van dit boek.

Meer weten

Het Rietveld-Schröderhuis in Utrecht

www.rietveldschroderhuis.nl

Dit bijzondere huis dat Gerrit Rietveld voor mevrouw Schröder maakte is zeker een bezoekje waard!

Het Centraal Museum in Utrecht

www.centraalmuseum.nl

Met de grootste collectie Rietveldontwerpen in de wereld.

Het Mondriaanhuis in Amersfoort

www.mondriaanhuis.nl

In dit huis werd Piet Mondriaan geboren. Nu is het een museum, waar je in het kinderatelier als een echte Mondriaan zelf aan de slag kunt.

ISBN 97890 530 345 9

Meer info op www.rianvisser.nl

Canonclip

Nog meer leuke digibordlessen van Rian Visser

Op rianvisser.yurls.net staan nog veel meer gratis digibordlessen voor het onderwijs: over kinderboeken, creatief schrijven, illustreren, geschiedenis, apps maken, animaties, etc.

De boeken en een blog van Rian Visser vind je op www.rianvisser.nl.

Uitnodigen voor een lezing, schoolbezoek of workshop kan via de stichting School Schrijver Samenleving, www.sss.nl.

Aanmelden Tips leesbevordering

Tips over leesbevordering,
digibordlessen, nieuwe media
en kinderboeken

Ontvang interessante tips over leesbevordering, gratis digibordlessen, nieuwe media en kinderboeken. Regelmatig zijn er extra's, zoals gratis werkbladen en handleidingen bij de lessen. Deze materialen zijn alleen voor leden.

Aanmelden

Maak je geen zorgen. Ik ga je niet spammen en je kunt op elk moment weer uitschrijven. Je mist dan wel waardevolle tips en de extra materialen bij de gratis digibordlessen.